

ERDÉSZETI LAPOK

Az országos Erdészeti-Egyesület

K Ö Z L Ö N Y E.

Kilenczedik évfolyam.

VI. füzet.

Június 1870.

Máramaros- Ungh- és Liptómegeye kincstári erdőségeiről.

DIVALD ADOLF m. k. osztálytanácsos jelentése a pénzügyministerhez.

A kincstári erdőgazdaságnak főczélja minálunk az, hogy az erdők okszerűen kezelve és művelve lehető legnagyobb tiszta jövedelmet tartósan szolgáltatassanak.

A kérdésre, hogy e czélt megközelítettük-e, mióta az államvagyonot önálló magyar kormány kezeli, határozott igennel felelhetünk, s azt az illető két korszakban elért tiszta jövedelmek egyszerű összehasonlítása világosan bizonyítja.

De kétely támadhatna, hogy a haladás nem csupán az az általános viszonyváltozásoknak kifejezése-e? s hogy nem fog-e rövid idő múlva kiábrándító visszaesés bekövetkezni? E netaláni kételyeket eloszlatni és azt, hogy az eddig elért eredmény csakugyan egy tartósan jobb jövő hajnalának első fénysugarait képezi, meggyőzően bebizonyítani csak úgy lehet, ha előrebocsátva a szóban forgó erdők természetes minőségének leírását, részletesen ismertetjük a kezelés volt és jelen rendszerét és módját: ha a gazdaság egyes tényezőit felsorolva, indokoltan mutatjuk ki a befolyást, melyet azok mindenike és összesen valamennyi a végeredmény előidézésére gyakorolt.

Ily alapon a számok, melyekkel az eredményeket úgy a

multra, mint a jelenre és a közel jövőre nézve kifejezhetjük: kétségtelenné fogják tenni, hogy a mult korszakban elért siker aránytalanul csekély volt; hogy jelentékeny haladást mutathattunk fel a magyar kormány eddigi rövid fönnállása óta; és hogy teljesen biztos kilátást nyújthatunk, miszerint közel jövőben az eredmények oly előnyösek leendenek, minőket várni és talán reményleni is csak kevesen tartották volna igazolhatónak.

Például e részt a czimben nevezett három megye kincstári erdőgazdaságai azért szolgálhatnak legjobban, mert ezek az ország legterjedelmesbjei közé tartoznak, és összesen 699184 kat. holdra terjednek; mert elhagyottságuk részben igen nagy foku volt; mert a tömérdek értéknél fogva, mely nevezett erdőkben fekszik, és a valóban nagyszerű jövőhez képest, melyet azok a nemzet gazdaságában elérni hivatvák: ott tétettek a magyar kormány által eddig és czéloztatnak közel jövőben nagymérvű beruházások.

A részletes leírást a máramarosi erdőségeken lesz szerencsém kezdeni; azután az Ungh. és végül a Liptóme gyében fekvők tárgyalása fog következni.

M á r a m a r o s.

E megyében közvetlen kincstári kezelés alatt áll:

fenyveserdő	196,505	katastrális hold,
lomberdő	210,114	„ „
összesen :	406,619	katastrális hold.

E kívül Máramarosban még 349817 hold oly közbirtokossági erdő van, melyben a kincstár részbirtokos ugyan de eddig még nem határozott arányban, és a mely szabadon pusztittatik, bárha részben zárgondnoki kezelés alatt áll.

Máramarosban különben a kincstárnak még egyéb földbirtoka is van, nevezetesen:

szántóföld- és rétben	13,058 hold,
havasban és legelőben	59,290 „

A szigeti igazgatóság által kezelt összes földbirtokból ezek szerint az erdő (ide nem értve a közbirtokossági részüket)

.	85,
a havas és legelő	12,
a szántóföld	3,

százalékot foglal el.

E birtokból azonban 575.5 hold szántóföld és rét Ugozásában a tiszaujlaki és vásárosnaményi határban terül el.

A szigeti kerület fenyvesei Máramarosmegye éjszakkeletén egyrészt a Taraczk és Mokra, másrészt a Fekete-és Fehér-Tisza, végül pedig a Vissó egy mellékvölgyének, a Wasserpataknak hátuljait foglalják el; miglen a lomberdők ugyane völgyek alsóbb részein és nevezetesen a Bocskó és Huszt közötti Tisza és annak mellékágai partjain tenyésznek.

A hegyek, melyek lejtőit Máramarosban kincstari erdők foglalják el 800—6488 lábnyi tengerfölötti magassággal bírnak; s az oldalak, melyek nagyrészt egyenes vonalakban hosszúra nyúló völgyeket kerítenek be, átlagosan 10—40 foknyi meredek.

A kőzet kárpáti homokkőből és agyag-, meg csillámpalából áll, melyek egymást fölváltó rétegekben fordulnak elő s gyors elmállásuk folytán mély rétegű igen termékeny talajt szolgáltatnak.

Uralkodó faemek itt a lúczfenyő és a bükk. Kisebb átlabokat az alantabb részeken a tölgy is képez, miglen a vörösfenyő csak mesterséges művelés folytán fordul elő, és az 50—60 éves csekély terjedelmű ertvények példányai mohás kérgükkel, szakállás galyaikkal és sárgás túleveleikkel mind

oda nyilatkoznak, hogy e területet hazájoknak elismerni nem képesek.

Az uralkodó fajok állabjaiban szórványosan találhatók a jegenyefenyő, juhar jávor-, kőris-, nyírfa, vörösberekenye, kecskefűz stb.

Sűrű állabokat itt a luczfenyő is csak 4300 láb magasságig képez.

Néhány száz lábbal magasabbra terjednek a havatovább mind törpébb törzsekből álló és mind gyéresebb havasi erdők, melyek fölött a henyeenyő és a havasi éger foglalják el a faanyagzat felső övét.

Ez erdőségek klímája egészben véve zordnak nevezhető; a telek hosszúra nyulnak; eső és hó évenként bő mennyiségben esik.

A szelek itt rendszeresen éjszaka, nyugat és délnyugati irányból bírnak és nem egyszer romboló viharok alakjában lépnek föl.

Ily viharok a múlt évben is másfél milliónál több gyönyörű luczfenyő eset áldozatul, melyek mint a megfeküdt buza óriás kalásza az uralkodott szél irányában több ezer holdnyi lejtőket borítanak.

A luczfenyő növekvése itt általában véve jelesnek mondható és a különben többnyire túlsűrűen nőtt erdőkben az egyes törzsek sugár és hengerded szájakat képeznek.

A bükk, sőt a tölgy növése is megfelelő, de csak a védettebb termőhelyeken, miglen inkább kitett fekvésben ez utóbbi fajok alakzata törpe és dísztelen.

A természeti viszonyok e rövid leírását még az uralkodó fajok korosztályai bemutatásával bátorodom kiegészíteni.

A fenyvesek korosztályai.

Az erdőhivatal megnevezése	k o r o s z t á l y					Főösszeg	A használat ren- des tárgyát nem képező havasi erdők
	I.	II.	III.	IV.	V.		
	1—20	21—40	41—60	61—80	81—100		
	vágások						
	é v e s á l l a b o k						
	1600 □ ö l n y i h o l d a k b a n						
Királymező	12,300	6,500	7,800	8,800	9,600	45,000	5,000
szabályszerűen	9,000	9,000	9,000	9,000	9,000	45,000	.
Rahó	+ 3,300	- 2,500	- 1,200	- 200	+ 600	.	.
szabályszerűen	25,732	11,877	18,807	25,956	22,541	104,913	7,576
szabályszerűen	20,982.6	20,982.6	20,982.6	20,982.6	20,982.6	104,913	.
Vissó	+ 4,749.4	- 9,105.6	- 2,175.6	+ 4,973.4	+ 1,559.4	.	.
szabályszerűen	9,409	4,076	6,066	1,206	4,209	24,966	4,134
szabályszerűen	4,993.2	4,993.2	4,993.2	4,993.2	4,993.2	24,966	.
Bocskó	+ 4,415.8	- 917.	+ 2,072.8	- 3,788.2	- 784.2	.	.
szabályszerűen	69	7	101	1,158	3,491	4,826	90
szabályszerűen	965.2	965.2	965.2	965.2	965.2	4,826	.
Főösszeg	- 896.2	- 958.2	- 864.2	+ 192.2	+ 2,525.8	179,705	16,800
szabályszerűen	47,510	22,460	32,774	37,120	39,841	179,705	.
szabályszerűen	35,941	35,941	35,941	35,941	35,941	179,705	.
szabályszerűen	+ 11,569	- 13,481	- 3,167	+ 1,179	+ 3,900	.	.

A lomberdők korosztályai.

Az erdőhivatal megnevezése	I. II. III. IV. V.					Főösszeg	A használat nél- des tárgyát nem havasi képező erdők
	k o r o s z t á l y						
	vágások 1—20	21—40	41—60	61—80	81—100 őserdők		
éves állabok							
1600 □ ö l n y i h o l d a k b a n							
Királymező	3,594	2,600	2,200	592	19,000	27,986	3,200
szabályszerűen	5,597. ₂	5,597. ₂	5,597. ₂	5,597. ₂	5,597. ₂	27,986	.
	— 2,003. ₂	— 2,997. ₂	— 3,397. ₂	— 5,005. ₂	+ 13,402. ₈	.	.
Rahó	5,525	1,125	1,027	317	20,884	28,878	3,433
szabályszerűen	5,775. ₆	5,775. ₆	5,775. ₆	5,775. ₆	5,775. ₆	28,878	.
	— 250. ₆	— 4,650. ₆	4,748. ₆	— 5,458. ₆	+ 15,108. ₄	.	.
Vissó	1,100	1,100	.
szabályszerűen	220	220	220	220	220	1,100	.
	— 220	— 220	— 220	— 220	+ 880	.	.
Bocskó	14,648	8,826	3,499	2,664	73,954	103,591	188
szabályszerűen	20,755. ₈	20,755. ₈	20,755. ₈	20,755. ₈	20,755. ₈	103,591	.
	— 6,107. ₈	— 11,929. ₈	— 17,256. ₈	— 18,091. ₆	+ 53,299. ₂	.	.
Bustyaháza	4,761	6,241	2,618	1,259	26,859	41,738	.
szabályszerűen	8,347. ₆	8,347. ₆	8,347. ₆	8,347. ₆	8,347. ₆	41,738	.
	— 3,586. ₆	— 2,106. ₆	— 5,729. ₆	— 7,088. ₆	+ 18,511. ₄	.	.
Főösszeg	28,528	18,792	9,344	4,832	141,797	203,293	6,821
szabályszerűen	40,658. ₆	40,658. ₆	40,658. ₆	40,658. ₆	40,658. ₆	203,293	.
	— 12,130. ₆	— 21,866. ₆	— 31,314. ₆	— 35,826. ₆	+ 101,138. ₄	.	.

Jogi viszonyok.

A máramarosi kerületben az erdők tisztán kincstári, koronavárosi, és közbirtokossági erdőkre oszolnak.

A tisztán kincstári erdőket elődeink eléggé nem dicsérhető óvatossággal már a múlt században két részre osztották melyek egyikét, a tiszta fenyvesek összefüggő rengetegjeit, manipuláris erdőnek czimezték, s abból a szolgálmányok gyakorlatát teljesen kizárták. A hátralevő részt, mely a községek közelében terül el, a kincstárszintén használta ugyan de abban az urbéri szolgálmányok gyakorlata is megengedettett

Az első rész ma is csupa teljzárlatu, majdnem egészen tiszta luczfenyő-állabokat képez, miglen a másik, melyben a fenyő hajdan szintén nagy térségeket foglalhatott el, mértföldekre menő kiterjedésekben majdnem csupa használhatlan lombcserjékből áll, és csak az illető völgyek legisleghátuljában álló öreg bikkések tanuskodnak még róla, hogy a természet itt is képes és kész az emberi jólet eszközeit bő mértékben szolgáltatni, a mennyiben azt működéseiben az oktalan pusztitássá fajuló használat nem akadályoztatja.

E területeket ismét hatalmas fenyveseké vagy lomberdők-ké alakítani egyrészt csak a szolgálmányok megváltása után, másrészt pedig csak egy megfelelő erdőtörvény alkotása és oly közegek felállítása mellett lehetend, melyek e törvényt az életbe átvinni, annak tiszteletet és érvényt szerezni képesek és hajlandók leendenek.

Fájdalom, hogy e segélyek mindkét nemétől még igen távol állunk, és hogy nevezetesen az erdőszolgálmányok megváltását illetőleg, e kerületben még éppen semmi sem történt. Nem sokkal jobb állapotban vannak az ugy nevezett koronavárosi erdők, és a teher, mely e czimen a kincstárra nehezedik, oly kevéssé van indokolva és oly súlyos, miszerint attól szabadulni a szolgálmányok megváltásával egyenlően sürgős feladat.

A koronavárosi erdők kezelési és védköltségeit ugyanis a kincstár viseli; azok után adót szintén a kincstár fizet; a használat ellenben, a miben az mindezek fejében részesül, a semmivel majdnem egyenlő. Ez erdőkből ugyanis mindenekelőtt a koronavárosok minden egyes beltelkes lakójának egész faszükségletét ingyen kell kielégíteni; a termés fennmaradó részét a kincstár fölhasználhatja ugyan, de miután ez erdők többnyire lombfából állanak, és közelükben vas- vagy más iparműveket felállítani a szükséges többi feltételek hiányában nem lehetett, az egész haszon, mely a koronavárosi erdők utána a kincstárra háramlik, majdnem egyedül a ferenczvölgyi üveggyár által bér fejében és fáért fizetett csekély összegben áll. Ez üzlet különben az általa szolgáltatott jelentéktelen haszon mellett már annyi pörös kérdés forrásává lett, miszerint e miatt az üveggyár végleges eladását a szigeti igazgatóság évek óta sürgeti.

Hátra van a közbirtokossági erdőkről szólanom.

Máramarosmegye azon közbirtokossági erdőségei, melyekben a kincstárnak is részbirtoka van, a főntebbiek szerint 349,817 holdnyi roppant területet foglalnak el; de az arány, melyben az erdőkre a birtokosok mindenikének, s így a kincstárnak is jogigénye van, még nincs megállapítva.

Egy részét ez erdőnek a közbirtokosok mindenike úgy használja, a mint neki tetszik, vagy a mint hozzá férhet. E rész a kincstári erdőkhez oly távol esik, miszerint ez az általános pusztításban, ha akarna is, előnyösen nem vehetne részt.

A többiek zárgondnokilag kezeltetnek, de számadást e részt még nem látott senki, s ezer szerencse, hogy a zárgondnokság a kincstártól kezelési költség vagy adó fejében mai napig mitsem követelt.

A közbirtokossági erdők e mellett mindinkább pusztulnak, és nem csak hogy a kincstárnak hasznot jelenleg nem szolgáltatnak, de a mostani kezelés folytatása a jövedelmezésnek még lehetőségét is megsemmisítendi. Legsürgősebb szükségnek

Az erdőhivatal megnevezése	A pagonyok száma	A kincstári erdők területe			Közirtokossági erdők	A kincstári erdők						A kincstári fenyves erdők évi tartamos hozamának szálfá-és rön- kőtartalma	
		Fenyves állabok	Lombállabok	Összesen		fa készlete			évenkénti tartamos hozama 100 éves fordában				
						Fenyőfa	Lombfa	Összesen	Fenyőfa	Lombfa	Össze- sen		
		1600 ☐ ölnyi holdakban					100 köblábnyi normal öleekben						
Királymező	4	50,000	31,186	81,186	158,762	2.000,000	1.660,000	3.660,000	54,000	19,000	73,000	32,000	100,000
Rahó	6	112,489	32,311	144,800	.	4.055,060	2.910,600	6.965,660	108,300	30,900	139,200	72,300	226,300
Vissó	2	29,100	1,100	30,000	96,935	800,000	322,000	1.122,000	12,430	5,870	18,300	17,000	53,000
Bocskó	5	4,916	103,779	108,695	67,235	134,740	4.933,600	5.068,340	2,700	78,100	80,800	600	1,700
Bustyaháza	3	.	41,738	41,738	26,885	.	1.970,000	1.970,000	.	30,000	30,000	.	.
Összesen	20	196,505	210,114	406,619	349,817	6.989,800	11,796,200	18.786,000	177,430	163,870	341,300	121,900	381,000

Az erdőhivatal megnevezése	A kincstári erdőségek évenkénti valóságos termelése					A kincstári erdők évenkénti fatöbblete				
	Fenyőfa	Lombfa	Összesen	A fenyőfa valóságos termelésének szálfája és fűrész-tönk tartalma		Fenyőfa	Lombfa	Összesen	Nevezetesen szálfája és fűrész-tönk	
				100 köblábnyi normal öleken	szám szerint				100 köblábnyi normal öleken	szám szerint
Királymező	20,000	5,500	25,500	14,400	45,000	34,000	13,500	47,500	17,600	55,000
Rahó	49,000	9,300	58,300	32,300	101,000	59,300	21,600	80,900	40,000	125,300
Vissó	10,000	5,300	15,300	9,600	30,000	2,430	570	3,000	7,400	23,000
Bocskó	64,200	64,200	.	.	2,700	13,900	16,600	600	1,700
Bustyaháza	20,000	20,000	.	.	.	10,000	10,000	.	.
Összesen	79,000	104,300	183,300	56,300	176,000	98,430	59,570	158,000	65,600	205,000

E kimutatások szerint, melyek kitünő szakképzettséggel készült igen megbízható erdőrendezési munkálatok kivonatát képezik, a tartamos évi fatermés fenyőfában tesz 17.743,000 köblábat, melyből a szálfá és rönkö 12.190,000 káblábra terjed, 381,000 darabban.

Ellenben az eddigi átlagos évi használat nem többet, mint 7.900,000 köbláb fenyőfát tett, melyből a szálfá- és rönkö-tömege 176,000 darabban csak 5.630,000 köblábra rugott.

Összehasonlítva az évi termés nagyságát az eddigi átlagos évi termeléssel, kitünik: miszerint a használat a termésnek alig felét érte el. És a fönt közölt korosztályzati tábla szerint az utolsó 20 év alatt 35.941 helyett mégis 47.510 hold, azaz majdnem egyharmaddal nagyobb tér taroltatott le, mint a minő az egész termés fölhasználása mellett lett volna letarolandó.

E látszólagos ellentmondás megfejtése a következő:

A fenyőgazdaságnak fő- és majdnem egyedüli célja e kerületben az volt, annyi tutajfát teremelni, hogy azon a máramarosi sótermelés elszállítható legyen.

Ez magábanvéve nem lett volna több, mint a mennyit ez erdők tartamos használata megbír; de hozzájárult, hogy a mult korszakban az igazgatóságnak felsőbb helyről ismételve szigorú köteleességévé tétetett, a sószállítási társulatnak mindig csak a lehető legjobb és lehető legszebb szálfát szolgáltatni.

Ily minden tekintetben kifogástalan, és a nevezett célra a lehető legelőnyösebben felhasználható fa azonban holdanként az ottani őserdőkben az egész tömegnek alig 40—50, az újított erdőkben pedig legfeljebb 60—70%-ját teszi; így pedig a termésnek aránylag csekély részét képező tutajfa-szükséglet tetemesen nagyobb tért vett igénybe, mint a minő az erdők tartamos használatának megfelelt volna.

Ennek első következménye az lett, hogy e forda alatt 60—80 év mulva 11,569 holdat a megállapítottnál 20 évvel kisebb korban kellend fölhasználni. E hátrány azonban nagy-

nak nem nevezhető, mert másrészt a 20—60 év múlva fejsze alá kerülő állabok közt 5079 hold a megállapítottnál 20 évvel nagyobb kort fog elérni.

Ehez járul, hogy az ottani fenyvesek legnagyobb átlagos fatermése is az életkor 80-ik évére esik, és hogy ennél magasabb, vagyis 100 éves fordát ott csakis azért hoztak be, miszerint azt, és többet mint a mi ily fordaemelés mellett veszendőbe megy tömegben, az elérhető nagyobb méretek folytán fokozott értékben nyerhessék meg. Oly méretek azonban, minőket eddig ott a 100 éves állabok értek el, okszerűbb kezelés mellett, és nevezetesen az állabok rendszeres és gyakrabban ismételt vigályítása útján az erdők 80 éves korában is kétségkívül el lesznek érhetőek; és ha mindamellett nem bátorodom ajánlani, hogy a használati időszak már most is 100 helyet 80 évben állapítsák meg, úgy ennek egyedüli oka az, hogy csekély nézetem szerint legalább 10 év fog eltelni, míg mindazon intézkedések végre lesznek hajtva, melyek szükségese, hogy a 100 éves fordának megfelelő és az eddigi évenként átlagosan fölhasznált tömegnél még egyszer akkora fatermés termelhető, kiszállítható és értékesíthető legyen. E szerint pedig kár volna most, a midőn ennek gyakorlati hasznát venni még nem lehet, oly intézkedéseket tenni, melyet az erdőrendezési munkálatok egy részének sok időbe s így pénzbe is kerülő átvaltoztatását tennék szükségessé.

Azon eljárásnak, mely szerint nem annyi térről vágják le a fát, a mennyiről annak minden választékai ellettek volna adhatók, hanem megfordítva oly tért vettek évenként használat alá, mely egy választéknak, itt a legkitünőbb minőségű tutajfának bizonyos mennyiségét szolgáltathatta, akár az ott található többi választék elfogyasztható volt, akár nem, és habár e mellett a használat tartamosságának elvét meg kellett sérteni: sokkal hátrányosabb és többé helyre sem üthető következménye abban állott, miszerint a vágások összes fatömegének fönt-

említett 30—40 és illetőleg 50—60%-ja a vágásban rothadott; mert állítólag értékesíthető nem volt.

E fenyveseket ugyanis a fentebbi elv alapján következőleg használták:

Miután a legszebb tutajfát szolgáltató szálfák kiszedettek, a többi és nagyrészen még igen értékes fenyőket, továbbá a bikk- kőris- és egyéb lombfákat 5—6 évi vagy jobban mondva bő magtermésig ott hagyták állani, mi bekövetkező, az összes még álló fákat levágták és elrothadni engedék.

Ily uton azt óhajtották elérni, hogy a tér ismét fenyűkkel erdősüljön be, és hogy ez bekövetkező az új állab csemetái a magfák által növésükben ne hátráltassanak, hanem egykoru és nevezetesen sok tutajfát szolgáltató erdőkké fejlődjenek.

E cél nagyobbára, még pedig igen fényes sikerrel éretett el; mert nem tagadható, hogy a máramarosi újított kincstári fenyveseknél sűrűbb zárlatu és oly terjedelmű teljes erdők az országban másutt nem találhatók.

Föltéve tehát, hogy a veszendőbejment öreg fa csakugyan nem volt értékesíthető, be kell vallani, miszerint azon hátrányos kényszerűségből, melynél fogva sokkal nagyobb tért kellett évenként fejsze alá venniök, mint a melyről az összes fa felhasználható lett volna, az egyedül lehetséges hasznót szép sikerrel előállították, s így a veszett fejszének legalább nyelét megmentették.

Azért mondám: feltéve, hogy e fa értékesíthető csakugyan nem volt; — mert ellenkező esetben ezen bár sikerült erdőművelés aránytalanul költségesnek lenne nevezhető; nemcsak mert e célra a vágások egész fatömegének több mint fele részre áldoztatott fel, de azért is; mert az erdősülés sok esetben a vágás után csak 10, sőt 20 év múlva következett be, s így az illető állabok a vághatóság korát is 10—20 évvel később fogják elérni, mint a hogy ez mesterséges művelés útján következett volna be.

E fölött az erdősítés leírt módja egyes esetekben még azon hátránnyal is össze volt kötve, hogy a fenyvesek bikk-erdőkké változtak; a bikkfa értéke pedig mai nap még Máramarosban igen csekélynek mondható.

Ez átváltozás egyes példái a fenntebb közölt korosztályzati viszonyok tábláiból is bemutatathatók. Így a vissói kerületben az összes erdőségek fenyvesekből állanak, 1100 hold 80—100 éves bikkállapot kivéve, mely csakis úgy keletkezhetett, hogy a vágásban hagyott bikkok a tért bevetették, mielőtt még a fenyőfák magot bővebben teremhettek volna.

Más esetekben a fölhasznált tér pusztán maradt, mert a megritkított vágásokban az egyes fenyőket még gyümölestermő év előtt a szél vagy ledöntötte, vagy gyökérzetükben annyira megingatta, hogy elszáradtak. Ennek egy másik oka az is volt, hogy ily gyérités folytán a hátramaradott és addig sűrű zárlatban állott fák felülete egyszerre a napsugarak egész erejének lett kitéve. Ily elszáradt állabmaradványokat ott ma is láthatni, még pedig roppant kiterjedésben; és az ősfenyvesek helyét elfoglaló bikkok a legujabb korban is keletkeztek a fentleírt módon és okok miatt, az ottani erdőgazdák szemeláttára.

Volt-e alapja azon feltevésnek, miszerint a vágásokban rothadni hagyott fa értékesíthető nem volt, erre felelni egész biztossággal nem lehet, annyi azonban áll, hogy az értékesítésre vezető minden mód nem lett megkísértve.

Nevezetesen nem lettek sem az ipar, sem a kereskedelem segédforrásai, sem mértékre, sem az irány helyességére nézve eléggé kiaknázva.

A mi faiparműnek nevezhető, az ugyanis ott mindössze hét parasztfürészből áll, melyek az egyes erdőhivatalok kerületeiben egy-kettenként vannak fölállítva. Ezekre nézve itt elég lesz megjegyezni, hogy rajtuk csak 3 öl hosszú és csak 12 hü-

velyk széles deszka készült, mely minőségre nézve is lehető legsilányabb volt.

A fakereskedés pedig az utolsó időben, mióta a hitelintézet eszközölte a sószállítást, két részre oszlott. Azon szállítást, mely só alá volt szükséges, a szállítást eszközölt hitelintézet kapta meg mérsékelt árakon, miglen a termelés többi részével a bocskói és bustyaházai rakhelyeken várták a jó szerencsét.

Ennek következtül a viszonyok évek során át itt is azzá fejlődtek, a mivé szoktak mindenütt, hol a helyi népesség, vagy a közel vidék szükséglete nem oly nagy, és az összes gazdasági viszonyok nem oly rendezettek még, hogy az évi termésnek eladására mindenkor biztosan lehessen számítani.

A hányszor ugyanis nem volt jó gabnatermés, vagy a termésnek megfelelő ára, a kereslet is csekély maradt, s a netalán készletben tartott nagyobb árumennyiségnek vevője több éven át sem akadott; minélfogva az is gyakran megtörtént, hogy ily készletek nagyrésze értékben vesztett, vagy egészen megromlott. Az igazgatóság tehát, hogy az ilyenekből folyó felelősség ellen biztosítsa magát, a helyett, hogy kereskedelmi közvetítőkről, s így talán mérsékeltbb árak mellett, de az évek hosszabb sorára a termelhető egész tömegre vevőkről gondoskodott volna: inkább a termelést szorította meg, és csak annyit készített, a mennyinek eladására bármilyen viszonyok között is biztosan lehetett számítani. Ez pedig itt csak annyi volt, hogy e mellett a só alá szükséges legszebb tutajfa kiállithatása végett fejsze alá vett térségek fatömegének 30—60%-ja nemcsak használatlan maradt, de a fentemlített erdőművelési okoknál fogva még nagy költséggel halomra is döntetett, és így az enyészetnek rendszeresen szolgáltatott át.

Ha jött azután egy vagy több áldásos év, mint például az 1867-iki, 1868-iki sőt még az 1869-iki is, ha a népnek volt pénze s így építkezési kedve is, vagy iparvállalatok keletkez-

tek, fa dolgában az erdők e tengerének közepette a legnagyobb szükség állott be; a ministeriumot és az igazgatóságot a vevők egész serege ostromolta; a faeladás kegyosztogatássá vált és ott, hol a legszebb fa köblábjainak milliói leejtettek, hogy gyorsabban elrothadjanak, szerencsésnek érzi magát az, a ki faszükségletének ha csak egy részét is drága pénzen képes kielégíteni.

Uj tanulságul szolgálhat ez arra, hogy az említett viszonyok között a nagybirtokos és főleg a kincstár érdekeinek nem eléggé felel meg az, ha a termelvényt kiállítja és összekulcsolt kezekkel várja, ha jön-e vevő, a ki az egész tömeget megvegye; mert akkor az ellen, hogy áru eladatlan maradjanak, soha sem leend biztosítva. E szenvedőleges állapotból tehát neki is ki kell lépnie és vevőket közel és távol piaczkon keresnie; de nem saját közvetlen közegei útján, mert tisztí személyzetének és az egész szolgálatnak szervezete nem bír azon sokoldalú mozgékonyssággal, hogy egész világrészek kereskedelmének állását folyvást nyilvántartva, minden perczben tudhassa, mit, mennyit, és hová kell elszállítani, miszerint az áru lehető legjobban, vagy ha csekélyebb nyereség mellett is, de egyáltalában és mindig biztosan értékesíthető legyen.

És ha a kincstár meg is kísértené a világ minden részeiben ügynököket tartani, ha sikerülne is neki hivatalnokokra a szükséges számban szert tenni, a kik nemcsak szakképzett technikusok, de egyszersmind jeles kereskedők is, ugy a költség, mely ebből reáháramlanék, bizonyára sokszorososan felülmulná azon összeget, mit a közvetítő kereskedőnek átengedni kénytelen, ki bizonyos főrakhelyeken az árukat nagy tömegekben átveszi, s ekként nem a termés felének vagy harmadrészenek, de az egésznek mindenkori értékesítését biztosítja. Ez pedig az adó és kezelési költségek folytonossága mellett minden öntudatosan rendszeres gazdálkodásnak egyik életföltétele.

Ily közvetítőnek egész és kizárólagos feladata a kereskedelem levén ez olyankor is értékesíteni a fát, a midőn erre a termelés egész vidékén, sőt ugyanazon országban vagy világ-részben sines kilátás. Fényes példa e részt Schenk Adolf, Popper Lipót és Laczkó Antal nagy kereskedők társulata, mely néhány év előtt épen a fa kereskedés legnagyobb pangása idejében 186⁴/₅-ben és 186⁵/₆-ban magyarországi fát Ujszönyből Nürnbergbe, Manhaimba, Konstantinápolyba, sőt 1.200,000 köbláb fenyőfát 1/2 és 2 1/2"-nyi deszkákban és 7—24 hüvelyknyi négyzet-gerendákban jó nyereség mellett Afrikába szállított, a szuezi csatorna építkezéseinek szükségletét fedezendő; a mit a kincstár előnnyel megtenni aligha leendne valaha képes; míg másrészt az sem remélhető, hogy afrikai kereskedők a kincstár magyarországi rakhelyeit keressék föl.

De azon nézet, hogy többet termelni nem czélszerű, mint a mennyit bármely körülmények közt a termelés helyén fölkeresnek, nem csak azt eredményezé, miszerint az álló fa több mint fele tövén hagyatott, de a pazarlás még egyéb mindenféle nemeiben is nyilvánult, mely a használat tárgyául szolgált fa feldolgozása körül követtetett el, és melynek egynehány példáit bemutatni a következőkben bátorkodom:

Említenem kell először is, hogy a szigeti kerületben az összes faneműek termelése kizárólag fejszével történt, s hogy ott fűrész az erdő még nem látott.

Ennek következménye az, hogy az összes termelt fatömegnek a fenyő fára nézve legalább 5-, a lombfára nézve, mely tűzifának tehát sokkal rövidebb, s így több darabokra aprítottatik, legalább 12%-ja ment veszendőbe, és miután a termelendő fatömeg

fenyőfában	17.743,000
lombfában	16.387,000

köblábat tesz, úgy a veszteség a fejsze kizárólagos használatánál fogva jóvőben évenként.

887,150 köbláb fenyőfára, és

1.966,440 köbláb lombfára rugna, a mi a mostani tőárakkal számítva,

a fenyőfára nézve (887,150 \times 6 kr) = 53,000

a lombfára nézve (1.966,440 \times 2 kr) = 39,000

összesen . 92,000 forintnyi

értéket képvisel.

A vesztegetés második neme az ott fennálló fűrész-rendszer következményeiben nyilvánul.

Szabály volt ugyanis csak három öl hosszú rönköket és azokat csak 12" széles deszkákká fűrészeltetni; ennél fogva pedig mindazon törzsrészek, melyek rövidségüknél fogva tutajfának nem voltak alkalmasak és vékonyabbak valának, mintsem hogy azokból 12"-nyi deszkát lehetett volna készíteni, vagy a melyek elég vastagok, de 3½ ölnél rövidebbek voltak, mind az erdőben rothadtak; holott mai nap nincs már oly fa, melyet hacsak 6 hüvelyknyi vastagsággal bir, rendes fűrészkezelés mellett egy vagy más célra használható fűrészárúvá feldolgozni nem lehetne.

A rönkö pedig mindamelllett, hogy a deszka csak 3 öl hosszúra metszetett, azért volt 3 öl és 3—5 láb hosszú, hogy a hosszúság e többlete a vízi szállítás alatt előfordulható sérüléseket felfogja. De a rönkönek a deszkánál annyival nagyobb hosszúságot adni azért is szükséges volt, mert a rönkö is csak fejszével készítetvén, annak ékalaku végeit le kelle fűrészeltetni, mielőtt az a fűrészszekérre kerülhetett. Ezen három és gyakran 4—5 láb hosszú rönködarabok ezelőtt a selejt tűzifa árán adattak el, miglen azok most már zsindeyekké dolgoztatnak fel; a minthogy a jelenlegi igazgatóság általánvéve fáradhatlan törekvéssel igyekszik mindazt létesíteni vagy előkészíteni, a mi e tömérdek kincsét képviselő erdők jövedelmeit fokozni alkalmas.

De nem csak a fűrész-rendszer, hanem a gépek szerkezete is lehető legkezdetlegesebb és lehető legsilányabb volt; annyira, hogy azok a rönkökből nem több mint 30—40% fűrész-árut szolgáltattak, miglen a mai kor igényeinek megfelelő fűrészeken 60—65% tiszta áru nyerhető.

E csekély eredmény egyrészt a gépezet nyers idomtalanságának tulajdonítható, melynél fogva a durva pengék $\frac{3}{4}$ — $\frac{5}{4}$ (?) hüvelyknyi réseket metszenek, de másrészt azon már említett eljárásnak is, mely szerint 12"-nél keskenyebb deszkát nem készítettek. Ennek következménye ugyanis az volt, hogy a fának nagy része igen vastag, de csekély értékű szél-deszkákat szolgáltatott.

Volt-e a csekély eredményben az illető tisztviselők hanyagságának is, és mennyi része, azt nem tudhatni, miután a rönkö beszámolásának módja a félig-meddig szigorú ellenőrzés minden lehetőségét kizárta.

A rönkök ugyanis nem voltak a valódi felső átmérők szerint számba adva, hanem osztályok szerint, melyek mindenkének felső átmérői 2—4 hüvelyknyi határok között mozogtak.

A 28"-nél vastagabb rönkök ugyanis az I-ső,

a 26—28-ok a II-ik,

a 24—26-ok a III-ik,

a 20—24-ek a IV-ik,

a 16—20-ok az V-ik,

és a 12—16-ok a VI-ik osztályba tartoztak.

Oly esetben tehát, midőn a rönkök nagyobb számának átmérői az alantabb határon állottak, aránylag jobb kezelés mellett is az átlagosnál csekélyebb lehetett az eredmény, míg megfordítva a legroszabb kezelés mellett is aránylag jó siker volt kimutatható.

A vesztegetés harmadik főneve az összes luczfenyőkéreg feltüzeléséből áll. E kéreg, melynek tömege az egész termés mennyisége után számítva évenként körülbelül 1.700,000 köb-

lábra tehető, főleg az ujitolt állabokban jeles cseranyagot képez, mely más kincstári erdőkben eladatik; így például a hra-deki uradalomban, hol a kincstárnak a mult év végeig a kéreg öle után 2 ftnyi tiszta nyeresége volt, miglen 1870-től kezdve annak öleért má 2 ft. 80 krnyi ár ajánlatott.

A szigeti kerületben e kéreg a fákról lehántatván, rakásokra hordatik, és nehogy a betüző szű elszaporodásának anyagul szolgáljon, feltüzeltetik. Remélhető, hogy nyilvános hirdetés folytán, és nevezetesen az illető vasutak kiépítése után e kéregnek is fog vevője akadni.

I n t é z k e d é s e k .

Kimutatván az eddigiekben az erdők természetes és gazdasági állapotát, az illető jogi viszonyokat és az értékesítés mostani módját és mértékét, ideje van azon főelvekre és némely részletekre nézve is nyilatkoznom, melyek megállapítattak, hogy az ottani erdőgazdaság czélja minél tökéletesebben elérhető legyen, azaz: hogy az erdők évi fatermését lehető legjobban és mindig biztosan eladni és utódainkra a felhasznált állabok helyén minél tökéletesebb erdőket hagyni képesek legyünk.

A fentebbiekben kimutattam, miszerint e kerületben a tartamos évi fatermés:

fenyőfában 17.743,000,

lombfában 16.387,000 köbláb tesz,

miglen az évi használat eddig legfőlebb 7.900,000

köbláb fenyőfára, és 10.430,000 köbláb

lombfára terjedett.

Az eddig fölhasznált fatömegén felül tehát évenként még 9.843,000 köbláb fenyőfát, és 5.957,000 köbláb lombfát kell eladnunk, hogy a gazdaság egyik főczélja, a termés mindenkori értékesítése elérve legyen. Föl kell itt még emlitenem,

miszerint a lombfahasználat fentebbi kimutatásába az ur-béri faizás kielégítése is befoglaltatik, sőt hogy a kimuta-tott tömeg legislegnagyobb része csakis e célra fordított; mert a mit a kincstár a fehérpataki és kabolapójánai vasgyá-
rak, meg a ferenczvölgyi üvegkohó szükségletének fedezésére fölhasznált, vagy azontul eladott és a tisztviselők failletményei kielégítésére fordított, az összes eddigi használatnak egy ne-gyedét sem teszi.

Az eszközökre nézve, melyeket csekkély nézetem szerint alkalmazni kellene, hogy az egész termést mindig biztosan és lehető legjobban értékesíteni lehessen, először a fenyőfát és azután a lombfát illetőleg bátorkodom nyilatkozni.

(Folytatása következik.)

Puska-adó.

Mióta a fegyvertartás a vaffenpasz alól felszabadult, azóta már alig lehet valamire való embert találni a két hazában, a kinek puskája vagy pisztolya nem volna; a panasz pedig a vadirtás, vadorzás, löfegyver-rel történt szerencsétlenségek, sat. fölött folytonosan gyarapodnak. Fur-csán hangzik ugyan, hogy egy par excellence fegyvert viselő nemzetnél a fegyvertartási jogot korlátozni kívánjuk, és egy tetemes lendületnek indult industria, értem a fenyvetgyártást talán föl is fog jajdulni erre; de nem cél a fenyvertartás szabadságát korlátozni hanem a szenvedélyt megadóztatni vagy is: termékennyé tenni oly szenvedélyt, a mely a leg-több esetben csak abban leli kielégítését, hogy a falon puska függ, fiókban revolver hever. Ha a dohányzást meg lehet adóztatni, a mi pedig sokkal inkább napi szükségünké vált, mért ne lehetne a puska tartást is ily módon megterhelni. A szenvedélyes puska szerető, azt a pár forintot syivesen megfogja fizetni, a dögvadász azonban, a kinek sódarja legjobb esetben 5 ft. ér, az bizony inkább túlrad rajta vagy rejtegeti, s így a pus-ka kevesbedni, a vadorzó fogyni fog; t. i. sokan reménylik hogy fogyni fog.